

Jasmina Ana

SNEGOVI
KOPAONIKA

Beograd, 2010
DERETA

Mojoj Nataliji

Kopaonik.

Veličanstven, maglovit, prekriven golemim snegom. Bolna belina snežnog prekrivača. Zvuk potpune, konačne tišine. Ledene iglice na zaleđenim jelama. Hodnici tame među kaluđerskim smrčama. Redak vazduh, fijuci usporavajućeg galopa vetra. Tamnocrveno, zapaljeno nebo sumraka. Orao, kao udaljujuća tačka jeze.

Iz dalekih dimnjaka nejasno, prozirno kuljaju kolutovi dima, spajaju se sa sve tamnijim nebom. Široki tragovi volovskih saonica vijugaju paralelno sa stazom koja je, pre snega, bila put. Petao, iz daljine, kad petlovi ne kukuriču.

Čovek tamnog lica, odeven u crno, stoji na bregu sam. Okrenut je licem prema dolini koju prekriva ogromna razjarena kugla vatre. Čini mu se da gleda prizor sopstvene smrti, trenutak zagrljaja zemlje i neba pred svetlošću nestajućeg dana. Visoka, snažna energija predosećanja, vidovitog tkanja sudbine, koju oseća kao rezove u stomaku, kao visoko penušavo kuljanje u krvi, pretvara se u istovremeno,

nepodnošljivo osećanje sreće i tuge. Zatim, kroz ćutnju, kroz eho dalekog zavijanja vukova, oseća kako nadolazi kao plima istinska prava tuga. Pre nego što je počeo da se spušta, kroz duboki sneg prema dolini susednog brda na čijem su vrhu gorele slabe svetiljke „Rtnja“, stajao je još dugo oslonjen na stablo smrče. Ispod njega, nestvarno i strašno, goreo je usamljeni hotel „Bačište“. Saga o kopaoničkim bačijama pretvarala se u žar, u pepeo.

Zatim je krenuo, tragovima dobro skrivenih zveri.

Brdo se zvalo Krst, čovek Marijan.

* * *

Udobno zavaljena u naslonjaču, kraj kamina u kome veselo pucketa vatra, Katarina pregleda najnoviji bečki ski-magazin. Pada mrak. April je. Kopaonik je sasvim pust, iako je sneg ogroman kao u januaru. Ova godina je prestupna, po svemu. Godina devetki, za koje kažu da su prevrnute šestice, znaci đavola. Na Kopaoniku nema nikoga, osim osoblja, nje i Marijana. Pomišlja da ju je sudbina dovela dovde: do same suštine. Do istine, ako uopšte postoji to što se naziva tim imenom.

Celog života krila se od Marijana. Imao je oblik njene savesti. Videla ga je kao senku sopstvene sudbine, kao planinu od koje su oboje bežali i vraćali joj se.

Jesu li oboje došli da umru ovde, ona sa dvadeset i četiri, on sa tri puta više godina?

Rat je, bombardovanje je počelo dvadeset četvrtog marta, u godini devetki. Katarini je svejedno. Hoće li ili neće poginuti. Od rođenja, bojala se jedino dosade. Odumiranja.

Ona je slikarka, već poznata.

Nije se pitala gde treba da krene kada su u Beogradu pale prve bombe. Nevidljivim moćnim nitima vukla ju je tišina planine, vatra „Rtnja“, koju je, još kao devojčica, osetila kao svoju. Zatekla je sve isto: svoje prve slike snega, okačene nad kaminom, svoj dnevnik „Temperature dana“ skriven u drvenom stepeništu i Marijana, tamnog, ćutljivog „čoveka planine“.

Probada je bol u hrstima. Približi se vatri. Noć je, a Marijana još nema, pomisli, s jezom.

* * *

Ubacuje veliku cepanicu u kamin. Raspiruje vatru, žaračem. Počinje! Huka aviona koji odlaze u pravcu Kosova. Zahvalna je što ne čuje sirene. Na planini je sve vazдушna opasnost. Sve i ništa. U zavisnosti od unutrašnjeg smirenja. Sipa iz čajnika čaj. Nema s kim da podeli ovu jezu. Potpuno je sama. I kad je tu, Marijan je tako ćutljiv.

Ulazi, napokon, uz škripu vrata, u crnom.

Još ne spavaš?

Samo udobno sanjarim, kaže.

Dodaje mu ski-magazin. Marijan nehajno okreće listove. Zatim sa poda, kraj Katarininih nogu, podiže crvenu knjižicu – Hemingvejeve novele „Snegovi Kilimandžara“. Čita prolog: „Kilimandžaro je snegom prekrivena planina visoka 19710 stopa, i kažu da je to najveća planina u Africi. Uz sam zapadni vrh nalazi se sasušena i smrznuta lešina leoparda. Niko nije razjasnio šta je leopard tražio na toj visini...“

Ti si jedina koja sada možeš da čitaš, kad ne znamo hoćemo li preživeti... Hmm, leopard koji liči na tebe...

Pst! Ne govori! Čuješ li avione? Kao da ih je sve više...

Sipaj mi malo čaja, i ruma. Hoćeš i ti?

Hoću! Hajde da se napijemo, Marijane! Ionako je rat...

Zove se Katarina.

Stoji, ispred ogledala, u spavaćoj sobi svojih roditelja. U tesnim farmericama je, u pripijenoj crnoj majici. Gleda svoje telo. Laganim pokretima miluje čvrste grudi, ispučene bradavice preko tanke crne majice. Obuzima je nejasna, sve jača želja da je neko uzme, neko nepoznat, divalj, snažan. Ponovo, po ko zna koji put, mutna žudnja za nepoznatim čovekom, opasnim muškarcem koji će je uzeti, bez reči, bez objašnjenja. Kroz telo joj prolaze vreli talasi. Da li da izađe? Da siđe na ulicu, u vrevu beogradskog podneva, da sa prvim prolaznikom uradi „to“. „To“ je za nju skrivena potreba, žudnja za muškarcem bez imena. Snažna želja. Potom, gađenje.

Na Kopaoniku, Saša je u njoj probudio divljinju...
Strast.

Gleda kroz prozor, bezličnu masu prolaznika. Odlučuje: sačekajte več. Noć je drugačija.

Pali dugački „kent“. Preskače torbu s knjigama, bačenu na pod. Pušta Elvisa Preslija. Uvek pušta Preslija, posle škole. Pije kafu iz ogromne crne šolje. Ritual u kome uživa sama.

Sonja i Petar, njeni roditelji, nisu u Beogradu. Tek sutra se vraćaju s puta. Srđan, njen dečko iz gimnazije, ne uzbuđuje je. To zabavljanje s njim postalo joj je balast. Muči je dosada. Želi da izađe iz te priče, da doživi pravu, veliku avanturu. Strast. Bol? Da li i to?

Leži na podu, na jastucima, i seća se kako je vodila ljubav sa Sašom. Prvi put je spavala s jednim muškarcem. Sa njim koji ima blizu četrdeset godina. Budio je u njoj divljinu, raskalašnost. Gledao ju je, s obožavanjem, kad se u disko klubu, na Kopaoniku, popela na sto da igra.

Pomisli, kako bi bilo da ode na Kopaonik, za vikend, da ga iznenadi. Za dve nedelje počinju njeni treninzi skijanja i on je očekuje tek tada. Staviće Sonjinu periku, iz pozorišta, da je ne prepozna...

Sonja! Besno ugasi cigaretu. Mrzi njenu uzdržanost. I hladnoću. Njeno kretanje. Važna je samo sebi. Puši ulicom. Ide na aerobik, na tenis. Misli da je mlada. A starija je od Peže. Igra po celu noć preferans sa nekim beogradskim muškarcima. Kao da je gost u celoj ovoj priči o porodici. Kao da je sve ovo, kuća, ona, Petar, samo deo njenog performansa. Za inat neće da ide s njom čak ni kod bake Anastasije. Ne želi da je vuče po klubovima, po pozorištima, da je upoznaje sa svojim prijateljima, umetnicima.

* * *

Iza ledenog oklopa Sonje Mandić stajala je, kao kob, linija tangente koja ne ume da izađe iz kruga. Taj krug je bio ćutnja. Zarobljenost u sopstvenu nemogućnost pokreta. Neizgovaranje, kao sudbina. Tanka, nestvarno plava, drugačija, potvrđivala je i vizuelno sliku zablude o hladnoći.

Sve što je, kao glumica velikog dara, mogla da izgovori, da napravi na sceni, vulkanski temperament u pozorišnim komadima, u mjuziklima, na filmu, u životu joj je bilo nemoguće.

I to drugo, što joj nije dato, bila je ona stvarna. Ćutljivi vulkan koji će jednog dana buknuti velikim plamenom.

Petar je bio njen muškarac. Jedini muškarac kojeg je duboko u sebi osećala kao svog čoveka. Bili su drugačiji. Potekli iz različitih svetova, teško su razumevali jezik onog drugog. Strast noći bila je opna koja je bdela nad njihovim brakom.

Ali, jednog dana, mehur njihovog braka bio je probijen. U nejasnim obrisima noćnih senki, ugledala je razgovetno Petrovu visoku figuru kako se približava figuri jedne žene, zatim postaje zagrljaj, zatim postaje nož zariven u krhko Sonjino telo. Dugo potom nije postojalo ništa. Nevericu je prekrila nepodnošljiva praznina, spustila se na Sonjine dane.

Za Petra, bila je to planina ćutnje, mučna enigma. Sonja je prestala da spava sa njim, bez jedne jedine reči optužbe. Petar nije znao zašto i kada su njih dvoje postali stranci, zašto i u kom delu vremena je napukao njihov brak, u koji se, kao voda, uvukla nepodnošljiva tišina.

* * *

Katarinino detinjstvo bilo je hladan, zategnut odnos s majkom i prećutno, neizgovoreno obožavanje oca. Odrastanje u centru Beograda, u velikom, gotovo uvek praznom stanu. Kuća Petrovih roditelja, u Raški, kao njen pravi, duhovni dom. Traganje za izgubljenom toplinom.

Tražila je u Raški, u slikama, u fotografijama, u knjigama, oca koji joj je nedostajao, slušala je priče bake Natalije. Spavala je u njegovoj sobi sa žutim dunjama. Gledala je satima slike koje je on, nekada davno, naslikao.

Nikada nije imao dovoljno vremena za nju. Provodio je dane i noći po svetskim kazinima, po beogradskim kafanama, u advokatskoj kancelariji i u sudnicama... Retki trenuci u kojima je mogla da ga ima, bili su za malu Katarinu dragocenost.

Niko joj nije bio važan kao otac. Volela je što nije ličio na druge očeve, što je bio lep i ponašao se kao mladić.

Katkad su išli zajedno na tenis, u luna-park ili na hipodrom. Bile su to nežne slike sreće za malu Kaću.

Ali su to, ipak, bile samo mrvice.

Zatim je počela da razumeva njegov jezik. Priče o apsurd, o dosadi, o besmislu. Isviše rano je shvatila da Petar nikada ne govori o budućnosti, ne pravi planove.

Ne razgovara s njom kao drugi očevi. Govori joj o iracionalnosti koja daje ukus njegovom životu. O dosadi koja ga progoni, trči za njim. Donosi joj knjige Vajlda, Remarka, Kundere. Katarina sa deset godina čita „Majstora i Margaritu“ od Bulgakova.

Često se oseća usamljeno. Petar je ne pita ništa o školi, o prijateljima, o njenim danima treninga na kopaoničkom snegu.

Kada ga predugo nema, Katarina oseća u stomaku grč praznine i bola. Koji nikome ne saopštava.

* * *

Sonja ne voli Katarininu ironiju. Liči joj na Petrovu. Čini joj se da Kaća uzalud rasplinjuje svoj talenat, da je bez smera. Trenira skijanje, godinama. Svira. Igra balet. Zatim govori da jedino želi, kao njen otac, da postane advokat. Žalim vas glumce, govori osorno.

Nemam s kim da se zabavljam. Sve sami glupaci, kaže. Umreću od dosade. Dosada će me ubiti...

Ježi se od njenih rečenica o dosadi. Dosada, kao senka, kao noćna mora prati Petra. Vuče ga u poroke.

Plaši je ta sličnost sa Petrom, čini joj se da je otac njena opsesija, da je zbog toga privlače stariji muškarci. Sve što je normalno, Katarini je banalno. Tuđe.

Oseća da Katarina pati zbog Petrovog stalnog odsustva. Nosi njegove majice, džempere, prevrće po njegovim spisima. Čita ogromne, debele knjige koje Petar voli. Još od ranog detinjstva, muči se sa tim stranicama, koje želi da dokuči. Da im otkrije srž.

Vidi kako iz Raške dovlači Petrove stvari, igračke, fotografije kad je bio mali.

Muči je, proganja je nemogućnost koja stoji između nje i Katarine. Ne ume iz sebe da iščupa reči za Kaću, one koje bi izgledale prirodno. Istinito. Nemogućnost je zatvara još više, u sve usamljeniji krug. Katarina se sve više vezuje za babu i dedu u Raški. Celu zimu, do proleća, provodi na Kopaoniku. Sve manje ima prilike, mogućnosti da joj se približi. Sve više razume: njen svet Katarinu ne zanima. Niko njen, čak ni baka Anastasija. Čak ni njeni najbolji prijatelji. Ni glumci iz njenog pozorišta. Sonja oseća veliku usamljenost.

Tamnoput i lep, Petar Mandić je bio čovek poroka i dara. Priroda mu je dala sve, umeo je da slika, piše, bavio se

sportom, razumeo je do tančina muziku. Rođen kao levo-ruk, s lakoćom je završavao škole i sa istim zanimanjem pravio je slike, stvarao muziku, postao majstor karatea.

Ali, u njemu je ključala vrela krv poroka koja mu nije dala da uživa u svakodnevi. Od najranijih dana vukla ga je kocka, uvlačila u svoje virove, davala mu privid bure na čijim je visokim talasima voleo da pliva. Čak i u porocima, bio je dobar. Savladao je tajnu boga Hazarda i shvatio da nigde ne vladaju zakoni slučajnosti.

Živeo je lagodno, bez grča i žurbe. No, često ga je pratila tuga i dosada, prekrivala je kao balast smisao njegovog života.

Bio je poznati beogradski advokat, još poznatiji balkanski kockar. U kazinima širom Evrope i u partijama pokera, uspeo je da izgradi imidž engleskog džentlmena, na čijem tamnom licu nije mogla da se primeti senka, ni gubitka, ni trijumfa. Dešavalo se da izgubi sve. I da iste noći sve povrati i udvostruči. Ali, u suštini, Petar Mandić je glavne niti Velikog Ruleta ipak držao u svojim rukama.

Velika planina živi svoj, usamljenički život. Kada, krajem novembra, livade zvončica i divljeg cveća prekrije sneg, a jele, bukve i smrče prestanu da dišu, Kopaonik začuti i uspori svoj ritam. Huka planinskih potoka utihne, pod ledom, kao utišana muzika, pastiri napuste kopaoničke bačije i siđu u potkopaonička sela.

Samo u jednoj, najvišoj bačiji, neprestano kulja dim iz odžaka. Visoko, pod samim Pančičevim vrhom, kraj izvora zvanog Krčmar-voda, iivi čobanin i vidovnjak Suri.

U njegovoj bačiji, zaklonjenoj od vetrova, bajao bi i lečio, štitio od vukova i od orlova, svojim gatkama spasavao klenovitu decu i ljude koji su nagazili na vilino kolo. Sedeo bi kraj vatre, stalno naložene, i u toj vatri video je život.

Kada bi neki domaćin iz kopaoničkih sela poslao konja po njega, kola ili saonice, u zavisnosti od godišnjeg doba, pozivajući ga na seosku slavu „zavetinu“ ili na slavu svoje kuće, Suri je govorio osam zdravica, posle čega bi toj kući sve krenulo – rod, letina i porod.